

RÄTT TILL VÅRD

Papperslös = vårdlös?

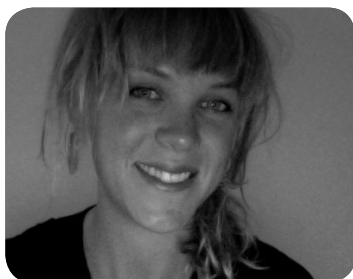
APATISKA BARN

Debatten har tystnat

ROMER I SVERIGE

Är försoning möjlig?

Fotograf: Feliciano Guimarães

ANDREA JOSEPHSON

Sverigedemokrater i Riksdagen och flyktingdebatten blossar upp igen. Svensken i gemen säger sig att landet jämfört med många andra länder ändå har en bra, ja riktigt human, migrationspolitik. Samtidigt får Sverige kritik av FN för att inte beakta asylsökande barns intressen. Amnesty påpekar att östeuropeiska romer skickas hem utan ordentliga prövningar och rättssäkra processer. En säker förlossning i Sverige kan kosta dig över 20 000 kronor, om du är papperslös. Och det var det inte länge sedan vi på allvar trodde att "flyktingbarn" spelade apatiska.

Men allt är inte nattsvart. Integrationsminister Erik Ullenhag (FP) tror att de som i folkmun kallas "ilegala" snart kan ha rätt till vård, trots motstånd från Moderaterna. För Maria Leissner som hon vill kommer en sanningskommission för romerna få oss att skämmas och ändra beteende. Och Bamse ska hjälpa Migrationsverket informera barnen om vad en asylprocess innebär.

Men ändå. Det behövs mer än två folktoparter och världens starkaste björn för att skapa den där humana politiken vi inbillar oss redan ha. Och så länge använder vi FUF: s decembernummer för att fundera lite mer på frågan.

Rätten till vård - lika för alla?

Sverige har undertecknat FN: s konventioner om mänskliga rättigheter, som ger alla rätt till vård. Men gäller detta även för papperslösa? Camilla Göth har besökt Röda Korsets vårdförmedling, som tar emot dem som av svensk lagstiftning förnekas sina grundläggande rättigheter.

Röda korsets vårdförmedling är en av få platser där papperslösa kan erbjudas vård i Stockholm. Från början var ambitionen att pressa regeringen för ett beslut om lika vård för alla. Men det beslut man hoppats på kom aldrig, en ny lag låter vänta på sig. Röda Korset erbjuder ingen direkt vårdhjälp på plats, men tack vare ett samarbete med frivilliga läkare och Ersta Sjukhus kan de ge enklare vård till papperslösa.

Idag arbetar tre sjuksköterskor på Röda Korsets vårdförmedling på Södermalm i Stockholm. Till skillnad från Röda korsets huvudkontor är det en gästvänlig, hemtrevlig miljö. Det är bara att kliva rakt in och slå sig ner i väntrummet, utan frågor eller krav på besökslappar.

Av de papperslösa som söker vård hos Röda Korset är två tredjedelar kvinnor och 25 procent av de åkommer man stöter på är kvinnorelaterade, som exempelvis graviditet, abort och preventivmedel. Men det kan också röra sig om problem med hal sont, ryggont eller att pati-

Vill du annonsera
i FUF-bladet?

fuf@fuf.se

www.manniskohjalp.se/stockholm

Gör världen mer medmänsklig

IM Stockholm har många verksamheter som du kan engagera dig i.

Besök eller hör av dig till oss

Västgötagränd 17

Tel 08-662 70 98

Stockholm@manniskohjalp.se

enten har upptäckt en obehaglig knöl. Väntetiderna är långa och för att få kontakt med en frivillig läkare eller ortoped kan man behöva vänta ännu längre. Finansieringen av vårdförmedlingen sker endast genom interna fonder och insamlingar. De största kostnaderna är lokal, löner, läkemedel och tolkar.

Dagen för mitt besök är det full fart trots att det inte är "patientdag". Personalen har mycket att göra. Administrativt arbete ska utföras, studiebesök ska tas emot och jag möts av en nyanställd som välkomnas till sin nya arbetsplats. Lokalen är öppen och naken med lågt i tak. Röda mattor sträcker sig längs golven och väggarna är dämpat gula.

Charlotta Arwidsson, som är en av de tre sjuksköterskorna på vårdförmedlingen, hälsar mig välkommen. Hon har arbetat på Röda Korsets vårdförmedling i många år. Charlotta anser att direktiven för papperslösa i världen

idag är godtyckliga: "Det finns riktlinjer" säger hon. "Men det hela beror på person och hur snäll den läkare är som man möter i vården. För en förändring krävs det ett beslut på nationell nivå. Mödravården har visserligen öppnats upp för papperslösa vilket gör att situationen utvecklats positivt men samtidigt sker inte mycket på varken det politiska och personliga planet."

"Det handlar om att ha tur och möta rätt läkare"

Som papperslös handlar det idag om att ha tur och möta rätt människa när man söker vård. Någon som följer samma regler som gäller för svenska medborgare – tystandsplikt. Många vårdsökande är rädda för att dra på sig stora skulder och att den personal man möter ska kontakta Migrationsverket eller polisen. Risken är då utvisning.

Regeringen tillsatte en utredning i början av året, som väntas vara klar 31 maj 2011. Först då kanske svensk välfärd kan börja inkludera även dem utan personnumrets fyra sista siffror, och konventionen om mänskliga rättigheter bli mer än fina ord.

CAMILLA GÖTH

Ökad kunskap om apatiska flyktingbarn

Under 2002 ökade antalet apatiska flyktingbarn i Sverige. Tre år senare centrerade samhällsdebatten till stor del kring huruvida barnen verkligen var sjuka eller simulerade sin sjukdom. Idag har debatten tystnats. Men vad har egentligen hänt den senaste tiden?

De senaste åren har det gjorts flera studier kring apatiska flyktingbarn eller barn med uppgivenhetssymptom. En av dem är Rädda Barnens rapport "Bördan de kom med", den visar att traumatiserade mödrar är en vanlig orsaksfaktor till symptomutvecklingen hos de känsliga barnen. Det apatiska tillståndet anses vara en stressreaktion som kan kopplas till tidigare traumatiska händelser i livet.

Myndigheter som migrationsverket och socialstyrelsen menar att de har mer kunskap om apatiska flyktingbarn idag än vad man hade för några år sedan. Det har i sin tur underlättat deras arbete.

-Vi arbetar mer förebyggande idag, berättar Richard Appelberg från migrationsverket.

Även om antalet barn som insjuknar i uppgivenhetssymptom är färre idag än vad det var 2005, är det svårt att avgöra vad det beror på. Mikael Bolling från mobila asylteamet tror inte att det enbart har att göra med att man har mer kunskap utan att det finns flera variabler man måste ta hänsyn till. I Stockholms området har det exempelvis skett en ökning under 2009 och 2010, av barn med uppgivenhetssymptom. En orsak kan vara att barnen kommer ifrån länder där de upplevt ett större trauma, berättar Mikael.

Men även Mikael tror att den ökade kunskapen idag leder till man lättare kan behandla apatiska flyktingbarn.

-Ökad kunskap underlättar möjligheten att arbeta mer förebyggande då man kan möta barnen i en tidigare fas.

YASMINE TAHIR

”Vi kommer att skämmas”

Sanningen om hur romer behandlats i Sverige är inget att vara stolt över. Det säger Maria Leissner, tidigare ordförande i delegationen för romska frågor. Det är dags att allmänheten får veta.

Omkring 80 procent av alla romer i Sverige har inget arbete och trots att romer fått gå i skolan sedan 60-talet är det än idag inte självklart för barnen att göra det. Utanför hemmets väggar råder otrygghet, utanför dörren riskerar romer att bli trakasserade. Inte så konstigt att romer håller sig för sig själva och har minimal tilltro till det omgivande samhället. Maria Leissner säger att klyftan med rasism mot romer på ena sidan och bristande förtroende på den andra måste överbryggas.

Delegationen för romska frågor har under Leissners ledning utarbetat flera reformförslag. Med en sannings- och försoningskommission för romer i Sverige hoppas delegationen att misstroendet och rasismen kan minskas. Sanningskommissionens uppgift skulle vara att forska i romers historia och lägga fram vittnesmål om hur de blivit, och fortfarande blir, behandlade i det svenska samhället. Med kommissionen vill man medvetandegöra en problematik som det inte talas särskilt mycket om.

Är det då den försoning man hoppas på möjlig? Leissner tror att om folk får veta sanningen, om den tas upp för beskådan, då kan en process ta sin början. Men försoning går inte att beställa. Soraya Post, medlem i del-

egationen, säger att en sanningskommission är nödvändigt för att bryta utanförskapet. Men för att en verklig förändring ska ske behövs handling, och att förövarna erkänner att fel har begåtts.

Är den försoning man hoppas på möjlig?

Under beteckningen romer finns flera olika grupper. På frågan om hur detta förslag förankras i en så pass heterogen grupp svarar Leissner att delegationen består till hälften av romer, sedan finns sju riksorganisationer knutna till en referensgrupp med uppdrag att förmedla information från delegationen vidare till sina medlemmar. Genom dessa kommer det som uppdragas av sanningskommissionen föras vidare till romer runt om i Sverige.

Runt om i Europa fördrivs stora grupper av romer och den senaste tidens debatt har varit hätsk. I bästa fall blir sanningskommissionen starten på en dialog som kan minska främlingsfientlighet och överbrygga utanförskap.

MALIN ALSING

Vem har tid för barnen?

Flyktingpolitiken blev ett infekterat debattämne under hösten. Men en grupp har nästan inte nämnts alls. Barnen. Policydokumenten finns, men är det verkligen någon som har tid att lyssna på barnen?

Förra året sökte sex tusen barn asyl i Sverige. Bara enstaka gånger blev de ”ensamkommande flyktingbarnen” uppmärksammade i media. De fyra tusen barn som kom med sina föräldrar vet vi ännu mindre om. Trots att Migrationsverket enligt utlänningslagen ska ta hänsyn till barnens berättelser när de beslutar om asyl, visade ett forsknings- och utbildningsprojekt genomfört under 2006 – 2008 av Malmö Högskola och BRIS att det fanns en diskrepans mellan policy och praktik. Ett problem som tycks kvarstå än idag.

- Barn kommer inte till tals i den utsträckning som kan förväntas utifrån Migrationsverkets policydokument, säger Anna Lundberg, projektledare för projektet. I intervjuer med barnen berörs sällan deras egna asylskäl. Samtalen är över på en kvart och fokus är på barnens hälsa och upplevelser i Sverige. I praktiken tillmätts barnens asylskäl liten betydelse.

Principen om barnets bästa tillämpas sällan i verkligheten, enligt Anna Lundberg. Inte bara på grund av otillräcklig kompetens hos handläggarna och en rädsla för att barnen ska ”retraumatiseras” om man berör asylskälen. I många fall även på grund av tidsbrist. Ungefär tre timmar har en handläggare i praktiken på sig att intervjua en hel asylsökande familj. Alldeles för kort tid för att kunna bedöma asylskäl, menar kritikerna.

Migrationsverkets rättschef Mikael Ribbenvik säger att de 270 000 ärenden myndigheten behandlar om året såklart sätter gränser för hur mycket tid en handläggare kan avsätta för enskilda fall. Med en sådan hög arbetsbelastning måste handläggarna hela tiden arbeta för att bli mer tidseffektiva.

- Vi har visserligen förkortat handläggningstiden för asylsökande till 4,5 månader, men det är inte själva utredningstiden för de asylsökande som kapas.

Helene Westlund, advokat med lång erfarenhet av asyprocesser, säger dock att kraven på tidseffektivisering är orimliga.

För att kunna göra en bra utredning krävs tid, och tid är det enda som inte finns. På grund av höga prestationskrav lockas utredaren att ställa ”enkla” frågor. Barnets asylskäl kommer inte fram, och det går inte att följa principen om barnets bästa..

ANDREA JOSEPHSON

SKRIBENTER

Andrea Josephson
Camilla Göth
Malin Alsing
Yasmine Tahir

FOTOGRAF

Camilla Göth
Feliciano Guimarães
Flavio Marocco -Länk
Malin Alsing

ANSVARIG UTGIVARE

Föreningen för Utveck-
lingsfrågor
Klara Grenhagen
klara.grenhagen@fuf.se

FORM

Klara Grenhagen

ANNONSKONTAKT

klara.grenhagen@fuf.se

